

Comunitat Grega d'Alexandria: breu recorregut històric¹

Traducció: Jaume Almirall

El recorregut històric de l'hel·lenisme a Alexandria es remunta en el fons a més de tres mil·lennis i el seu inici està senyalat per la col·locació de la pedra fundacional, el 331 aC, per Alexandre Magne. La presència de l'element grec al llarg d'un període tan dilatat de vegades té un paper protagonista i de vegades no tant. En els temps moderns esdevé la «Ciutat Estimada» del nostre gran poeta K. P. Kavafis, l'espai i el temps pretèrit hel·lenístic de la majoria dels seus poemes històrics. En els barris de la mateixa ciutat es descabdella la trama del Ratpenat, el tercer llibre de la trilogia *Ciutats a la deriva*, d'Stratís Tsirkas. «Què es resumeix en aquest mot: Alexandria...? Cinc races, cinc llengües, una dotzena de religions, cinc estols que solquen les aigües... I només la llengua grega sembla que les distingeix...», escriu Lawrence Durrell.

Encara avui dia, la presència dels grecs a Alexandria continua essent visible i característica. A la ciutat la mirada del viatger topa noms grecs d'establiments, destacats edificis neoclàssics d'arquitectes grecs, noms de carrers, o fins i tot barriades senceres. El gran flux d'uropeus i principalment de grecs va començar a arribar a Alexandria a partir del segle XVIII i s'estén fins als inicis del XIX, durant el govern de Mohamed Ali, que fou reformador del país i fundador de l'Egipte contemporani. És llavors, poc després de la Revolució grega, quan s'inicia un flux migratori constantment en augment cap a Alexandria i que comença el període europeu o també anomenat cosmopolita de la ciutat. El seu port, centre bàsic de trànsit del país, esdevé un dels ports més importants i de més anomenada del Mediterrani. Els grecs van destacar en nombrosos sectors econòmics, com en l'agricultura, amb el descobriment de les varietats més importants, la producció, transformació i comerç del cotó, del tabac i dels cereals, en la indústria dels destil·lats, en el sector financer i creditici, com també en in comptables activitats econòmiques i comercials. Els membres de la comunitat mantenien la majoria d'establiments comercials, restaurants, sales de teatre i de cinema, centres nocturns, hotels, fruiteries, tendes, forns de pa, pastisseries, impremtes, estudis fotogràfics, a la vegada que molts obrers treballaven en la realització de diferents obres d'embelliment de la ciutat. A començaments del segle XX el nombre de grecs d'Alexandria ultrapassava els cent-vint mil.

En aquella època, la comunitat grega era la comunitat estrangera més nombrosa d'Alexandria. Els seus membres van fundar a la ciutat un gran nombre d'associacions, clubs esportius, societats artístiques, editorials literàries. Els grecs van destacar especialment en la literatura, les arts plàstiques i en molt camps científics (medicina,

¹ El present text, que ha estat traduït de l'original grec, procedeix de la pàgina web que manté la Comunitat Grega d'Alexandria (Ελληνική Κοινότητα Αλεξανδρείας), en <https://ekalexandria.org/el/>

farmacologia, agricultura, arquitectura, etc.). A mesura que la colònia creixia contínuament, va sorgir la necessitat d'organitzar-se en institucions adequades. Els pioners i grans benefactors de l'hel·lenisme d'Alexandria, per exemple la família Tossitsas, es van encarregar de construir, el 1830, el primer hospital grec, l'anomenat «Hospital dels Grecs», en un terreny propietat de Mikhaïl Tossitsas. Per la mateixa època i per la mateixa zona es construeix la primera Escola Grega de la colònia. Tots els edificis es troben a prop del monestir de Sant Savas.

1840-1899

El 25 d'abril de 1843, per iniciativa del primer Ambaixador General de Grècia, Mikhaïl Tossitsas (Tossitzas) es funda la Comunitat Grega d'Alexandria, amb la denominació «La Comunitat Greco-egípcia d'Alexandria». Les oficines de la C. G. A. estaven albergades en un edifici propi al carrer Mesquita Attarine.

Amb donacions de Mikhaïl Tossitsas i dels seus germans, la C. G. A. va adquirir en un curt període de temps tots els edificis que es van considerar imprescindibles per atendre a les necessitats i al manteniment de l'esperit nacional i les creences religioses dels seus membres. A conseqüència del creixement del flux migratori cap a Alexandria, es va fundar encara una altra escola, el 1853.

Mikhaïl Tossitsas (1787-1856)

Es tracta de l'«Escola Tossitsas». Comprenia Col·legi de Nois i Col·legi de Noies, i va estar en funcionament durant 114 anys. Aquest edifici avui dia alberga el Patriarcat de l'Església Ortodoxa Grega d'Alexandria i de Tota Àfrica. El 1847 Tossitsas va oferir el terreny per a la construcció de la primera església comunitària, l'«Església de l'Anunciació». Una preocupació primordial va ser assegurar espai a Alexandria per a la creació d'un cementiri. Muhàmmad Alí va concedir als grecs ortodoxos un terreny propi, que el 1853 van ampliar amb la compra de més terra, en la zona on avui hi ha el cementiri grec. Mentre els afers econòmics de

la C. G. A. van prosperar, es van anar incrementant les seves variades activitats i els seus donatius filantròpics. Es va convertir en exemple a imitar per a totes les altres comunitats gregues d'Egipte, d'Orient Mitjà i d'Àfrica sencera. El 1854 es van trencar les relacions diplomàtiques entre Grècia i Turquia a causa de la postura grega en la guerra russo-turca que havia esclatat l'any anterior. Tossitsas i amb ell molts grecs es van veure obligats a abandonar Egipte.

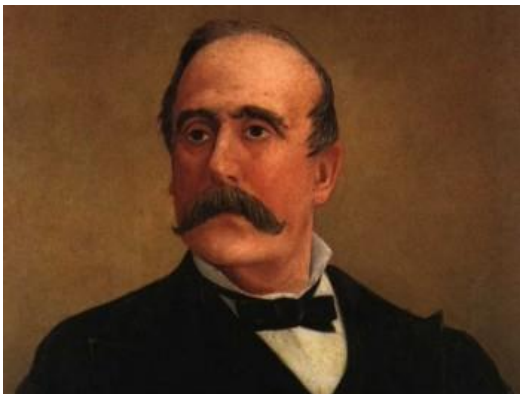
El 1854 pren les regnes de la Comunitat Grega d'Alexandria el comte Stéfanos Zizínias. El 25 de març de 1856 inaugura l'enlluernador temple comunitari de l'Anunciació, que continua en funcionament encara avui dia.

Van succeir-lo en la presidència Dimítrios Rizos (1857-1862), Konstandinos Kharalambis (1862-1863), Sofoklís Konstandinidis (1863-1871) i Theódoros Ral·lis (1871-1885). Tots ells van tenir cura de mantenir el caràcter benefactor de la comunitat. Una de les obres importants de l'època va ser la fundació del nou hospital de Sant Sofroni. L'hospital va estar molt vinculat amb l'hel·lenisme d'Alexandria. El metge R. Koch, amb l'ajuda dels metges grecs Kartulis i Valassópulos, va descobrir-hi el bacteri del còlera durant l'epidèmia que va esclatar el 1883, fet que va ajudar en l'elaboració de la vacuna contra la malaltia. En aquest hospital va ingressar i hi va retre el seu últim alè Konstandinos P. Kavafis el dia del seu aniversari, el 29 d'abril de 1933.

Hospital de Sant Sofroni

Un dels períodes més brillants de plenitud és el de la presidència de Geórgios Avérof (1885-1899), el qual va consagrar la seva vida a la filantropia tant envers Grècia com envers la Comunitat d'Alexandria. El 1878 va fundar l'afamat col·legi comunitari que es va anomenar «Col·legi Avérof», que continua en funcionament avui dia. Els joves grecs d'Alexandria havien crescut significativament en nombre i, com a conseqüència no hi havia prou escoles. Així es va construir amb diners de Geórgios Avérof una altra escola, el famós edifici neoclàssic «Col·legi de Noies Avérof». La institució va estar en funcionament fins a 1963, quan a causa de la disminució de la població grega i de la manca d'alumnes va ser cedida a l'Estat grec, i avui alberga la «Cambra Comercial Grega» i la «Delegació de la Institució Cultural Grega».

Geórgios Avérof (1818-1899)

Igualment important i memorable és la contribució d'Avérof a la seva mare pàtria, Grècia. La seva generositat va ser immensa i va ser proclamat benefactor de la nació. El Politècnic de Métsovo, que van iniciar amb diners seus els alexandrins Tossitsas i Sturnaras, va ser culminat per Avérof. Avérof també va finançar la fundació de l'Escola de Cadets i la presó de menors, a Atenes, i l'escola agrària, a Làrissa. Va donar en

gran quantitat diners i terrenys al municipi de Métsovo i va subvencionar l'Odèon d'Atenes. També va contribuir amb un milió de dracmes a la reconstrucció de l'estadi Panatenaic, on es van restaurar els Jocs Olímpics. Amb els seus donatius es va comprar el llegendari creuer i vaixell insígnia de la flota grega «Avérof», que va ser honorat amb el seu nom i que, al seu torn, va honorar-lo a ell en la història de Grècia.

A inicis del segle xx la població grega d'Alexandria assolí la xifra de 150.000 persones i el nivell de la seva vida econòmica, social i cultural era molt superior a la corresponent de Grècia.

1900-1948

Avérof va ser succeït en la presidència de la comunitat per Konstandinos Salvagos (1900-1901), de Quios, un dels fundadors del Banc Nacional d'Egipte. Va ser un important actor del comerç i una valuosa personalitat en la societat cosmopolita d'Alexandria. El mandat de Salvagos va ser breu, ja que va morir sobtadament el 1901.

Salvagos va ser succeït per un altre grec extraordinari, Emmanuïl Benakis (1901-1911), de Siros, comerciant del cotó i fundador de la societat universalment famosa «Khoremis-Benakis». Sota la presidència de Benakis, les oficines de la C. G. A. van ser traslladades al «quadrat Shatby». És el que avui s'anomena «l'últim quadrat» i on encara actualment es conserven les oficines de la C. G. A. La família Salvagos va iniciar la construcció del «quadrat Shatby» en memòria de Konstandinos Salvagos. El 1906 es van posar els fonaments de l'Escola Comercial Salvagos», que era el gran somni d'Avérof.

L'Escola Salvagos es va convertir en col·legi comercial i va estar en funcionament fins a 1972. El 1907 l'escola Zervudakis es va fusionar amb l'escola mixta Avérof i amb la secció comercial femenina. També es van fundar dues noves escoles, el «Col·legi Superior de Noies» i l'«Escola de Confecció». El 1908 Benakis va fundar el «Menjador Comunitari Benakis» per atendre les necessitats dels indigents de la comunitat. El 1909 Emmanuïl Benakis i la seva esposa Virginia van fundar l'«Orfenat Femení Benakis», amb la construcció d'un gran edifici que es troba en el «quadrat Shatby» grec. L'orfenat va tancar el 1970. Des de 1972 s'hi alberga el Consolat General de Grècia a Alexandria.

Durant la presidència de Benakis es va reformar l'escola Tossitsas i es va millorar l'hospital per tal que acollís oftalmologia, patologia, les seccions de malalties infeccioses i de primers auxilis, així com l'escola d'infermeria. Benakis va encapçalar el suport a la lluita macedònia. El rei Jordi va felicitar i va agrair a la C. G. A. per la seva contribució i ajuda envers la nació grega. Els grecs d'Alexandria van manifestar de moltes maneres la seva solidaritat en els assumptes nacionals, així com el seu auxili a les víctimes de terratrèmols i desastres de tota mena.

El 1911 Benakis va renunciar a la presidència i va tornar a Grècia per consagrar-se a servir la pàtria. Va exercir com a ministre d'Agricultura i alcalde d'Atenes. Andonis Benakis, fill

d'Emmanuïl, va fundar el Cos d'Escoltes Grecs i el Cos d'Escoltes d'Egipte. Més tard es va establir a Atenes, on, després de la mort del pare, va donar la mansió familiar a l'Estat grec. Avui s'hi alberga el Museu Benakis d'Atenes. Pinelopi, filla d'Emmanuïl Benakis, es va casar amb el periodista Stéfanos Delta. Pinelopi Delta és una de les més insignes escriptores de llibres infantils i juvenils.

Benakis va ser succeït en la presidència de la C. G. A. per Mikés Sinadinós (1911-1919), de Quios, que era extraordinàriament popular a la colònia. Sinadinós va ser un dels fundadors de l'Orquestra Filharmònica Grega. També va exercir com a president del «Mohammed Ali Club», que va tenir un destacat paper en la societat cosmopolita alexandrina. La C. G. A., sota la seva presidència, va enviar ajuda a l'exèrcit grec, tant durant les Guerres Balcàniques com durant la Primera Guerra Mundial.

En morir, el 1919, Sinadinós va ser succeït en la presidència per Mikhaïl Salvagos, fill de Konstandinos. La seva presidència va durar 29 anys, la més prolongada fins avui. Mikhaïl Salvagos ha quedat com un dels més importants i més actius presidents de la C. G. A. Sota la seva presidència van ser reformades les oficines de la C. G. A. i va ser construïda l'«Escola Comunitària Familiadis», per atendre els fills dels grecs de la zona d'«Attarin» i de l'estació ferroviària central, l'estació del Caire, com se l'anomena. El 1925, amb donació d'Andonis Andoniadis, es va fundar l'Asil d'ancians. El seu pare, Sir Ioannis Andoniadis, va ser el donant que va regalar al Municipi d'Alexandria la seva casa senyorial, amb els seus cèlebres jardins, per a esbargiment dels alexandrins. En el terreny, avui s'hi alberga el Zoològic i el Jardí Botànic.

Sota la seva presidència i amb la contribució i l'ajuda de la família Kótsikas, es va construir l'hospital, un edifici de moltes plantes, ultramodern i excel·lentment equipat. La C. G. A. va assumir la gestió de l'hospital, que va ser reformat el 1938. L'Hospital Kótsikas va exercir un paper important durant la Segona Guerra Mundial, quan es van refugiar a Egipte l'exèrcit grec i el govern grec de l'exili, a causa de l'ocupació de Grècia pels alemanys. En el curs de la guerra, l'hospital, amb els seus dos-cents cinquanta llits, va atendre ferits grecs, egipcis i aliats. L'hospital va ser venut pel govern grec a l'egipci el 1964.

Hospital Kótsikas

Sota Salvagos la C. G. A. encara va viure una època brillant. Després de la seva mort va començar la reculada, a mesura que les noves condicions polítiques i econòmiques que es van imposar al país van actuar negativament, amb les noves lleis sobre el treball per als estrangers, la redistribució de la terra cultivable i la nacionalització de les grans empreses privades. La colònia va començar a esvair-se. La seva major part va retornar a Grècia, mentre que la resta van emprendre el camí d'una segona emigració cap a altres països, principalment cap a Sud-Àfrica i cap a Austràlia.

1948-2002

Després de la mort de Salvagos, va assumir provisionalment la presidència Nikólaos Vatimbelas, fins que va ser escollit president l'industrial Dimítrios Zerbinis (1948-1954), de Lesbos. El 1949 es va fundar l'«Escola Tècnica», que inicialment va funcionar com a nocturna i més tard com a diürn. L'Escola va atendre les necessitats dels joves en aquest període post-bèl·lic i crític per a la C. G. A.

Després de la retirada de Zerbinis, el 1954, va ser escollit president Anastàssios Theodorakis (1954-1973), descendent d'una gran família alexandrina. Durant la seva presidència, la C. G. A. va intentar mantenir i preservar part de la glòria del passat. El moment de la seva creació i de la seva regeneració ja havia passat. L'intent es concentrava més aviat en la reducció de les activitats i en el replegament. Cap al final de la presidència de Theodorakis, l'Asil d'ancians Andonakis va tancar i els interns van ser transferits a l'edifici que un temps havia funcionat com a «Orfenat Kaniskeris». Quina ironia més tràgica! L'edifici que albergava la prometedora joventut de la colònia florent, ara manté l'ancianitat de la colònia que disminueix constantment. En aquest àmbit, també tanca l'«Escola Aristofrónios», que va ser construïda el 1895 al costat de l'església del Profeta Elias per l'aleshores comunitat grega de «Ramleh», a la zona de «Giannakles».

El pròsper advocat Kostas Sandis (1973-1978) segueix Theodorakis en la presidència. Continua l'esforç de replegament, reajustament i conservació de l'hel·lenisme d'Alexandria.

El 1978, quan Kostas Rapas succeeix Sandis, la C. G. A. havia quedat reduïda al sector grec de «Shatby», on continua funcionant l'Escola Avérof i on, pocs ans abans s'havia traslladat el Consolat General de Grècia, així com el de Xipre. L'hora del dolorós compte enrere havia començat per a l'hel·lenisme d'Alexandria.

Rapas va morir a Atenes el 1983. El va succeir l'empresari Panagiotis Sulos. Sota la seva presidència es va aconseguir moderar el ritme de la fuga, però el seu major assoliment va ser el sanejament de l'economia de la C. G. A., amb el resultat que una vegada més quedava en situació d'independència econòmica.

El 1990 va succeir Sulos un altre empresari alexandrí, Stéfanos Tamvakis, que va assumir la presidència als 37 anys i va ser el president més jove fins avui de la C. G. A. Va col·laborar estretament amb la Comunitat Grega del Caire i amb les associacions de grecs egipcis de Grècia, amb l'objectiu de solucionar els problemes comuns. Convençut que la conservació de l'hel·lenisme a Alexandria està directament vinculat al millor aprofitament del quadrat grec de «Shatby», va fer molts esforços i va establir contactes a fi d'atraure inversors i patrocinadors de Grècia, alhora que va proposar l'establiment d'una Escola d'arqueologia i estudis clàssics que portaria el nom d'«Alexandre Magne», reforçant així la continuïtat d'una presència grega activa a Egipte i l'intercanvi cultural entre ambdós països. Stéfanos Tamvakis, després de retirar-se de la C. G. A., va actuar en el Consell dels Grecs a l'Estranger (C. G. E.) i va exercir-hi molts càrrecs, fins a ocupar finalment el més alt, el de president.

2002-2009

Stéfanos Tamvakis va ser succeït per l'empresari alexandrí Kharàlambos Katsimbrís. Va continuar els esforços per a l'aprofitament del quadrat i dels bens comunitaris, va modernitzar edificis i els serveis que s'hi ofereixen. Va promoure la col·laboració amb el C. G. E., amb la Secretaria General dels Grecs a l'Estranger i amb l'Estat grec en general.

2009-2015

El 2009, Kh. Katsimbrís va ser succeït en la presidència de la C. G. A. per un altre pròsper empresari alexandrí, Ioannis Siokas, el qual va aconseguir la millora dels serveis oferts per la C. G. A. als membres de la colònia, però també la gestió rendible dels bens mobles i immobles de la Comunitat. Força obres que havien estat iniciades van ser portades a terme sota la seva presidència, com ara: la renovació de l'orfenat «Mannà» i el transport dels aliments de l'«Asil Kaniskeris», però també la continuada existència d'albergs per a l'acolliment de docents grecs. La renovació dels edificis escolars i la millora de l'educació oferta va ser per al senyor Siokas, com ho va ser per als seus antecessors, el tema principal i central de la seva política. Al mateix temps, va continuar els esforços dels seus predecessors vers la col·laboració constructiva amb l'Estat grec i per estrènyer més les relacions amb el govern egipci, amb l'objectiu d'una col·laboració cada vegada millor i més àmplia per les dues bandes.

2016-2017

El 2015, I. Siokas va ser succeït en la presidència de la C. G. A. pel també pròsper empresari alexandrí Ioannis Papadópuolos. El senyor Papadópuolos, amb els seus col·laboradors, té per objectiu de continuar l'obra més important del senyor Siokas, i principalment de centrar-se en la conservació dels edificis històrics del Quadrat Grec, però també de reforçar la projecció de la Comunitat per mitjans impresos i electrònics, un pla

que ja s'havia iniciat el senyor Siokas. És també el seu objectiu reforçar l'ajuda oferta als membres de la Comunitat que la necessiten.

2017-2022

L'abril de 2017, després d'eleccions, va assumir la presidència el senyor Edmondos Kassimatis, destacat empresari alexandrí i, durant moltes dècades, actiu i eficaç membre de la C. G. A. i, en algunes etapes, membre de Comissió Comunitària. Es va ocupar dels assumptes corrents de la colònia i, durant tres dècades, va ser president del Club Nàutic Grec d'Alexandria. Sota la seva presidència, el Club va conèixer, i continua encara, moments de glòria i es troba entre les primeres associacions atlètiques d'Egipte. Va ser objectiu seu l'ampliació de l'ajuda als membres de la nostra colònia que la necessiten i una oferta més organitzada d'assistència mèdica, farmacèutica i hospitalària. Al mateix temps, entre els temes immediats de la presidència del senyor Kassimatis hi va haver la conservació dels bens immobles de la Comunitat i l'augment dels seus recursos econòmics, i finalment la reforma de molts edificis històrics de la Comunitat, i com a prioritat la restauració del Sagrat Temple de la Dormició de la Mare de Déu dels Cementiris. Aquest objectiu es va veure complert l'any 2018.

Temple de la Dormició

2022-2023

President: Andreas Vafiadis.